

Slovénske, in sicer a) Slovénske κατ' ἐξοχήν, in b) Bolgarske; 2. Srbske; 3. Hrvaške; 4. Ruske.

O tem so pisali na pr. Rački, Jagić, Ljubić itd. Tem so spomeniki staroslovénski, bodisi glagolski bodisi cirilski: 1. Panonsko-slovenski in Bolgarsko-slovénski; 2. Hrvaško-slovenski in Srbsko-slovenski; 3. Rusko-slovenski, in to starejši in novejši. — Sreznjevskij staroslovenske spomenike razreduje najprej v a) Panonsko-moravske in v b) Tračko-macedonske (Rad VIII). — Razreda hrvatskega zovejo se tudi hrvatulje, razreda srbskega in ruskega pa serbulje, rusulje.

V „Altslov. Formenlehre in Paradig. I. 1874“ pa kaže Miklošič tole razredbo: Staroslovenski spomeniki so A) Panonski in B) Neapanonski. — Panonski so I. Glagoliški in II. Cirilski. — Neapanonski so I. Bolgarsko-, II. Srbsko-, III. Hrvaško- in IV. Rusko-slovénski. Nekterim so posebej še V. Česko-slovénski. „Von den pannonischen denkmälern ist bei dem studium des altslovenischen auszugehen. Diese texte sind der prüfstein für das pannonische d. i. das wahre altslovenisch . . . Ein corpus linguae pannonico- (palaeo-) slovenicae wäre eine einer akademie würdige aufgabe (S. XVIII)“.

§. 36.

Spomeniki staroslovenski so A) Panonski, kateri se ločijo po pravopisu (alphabetu) v glagoliške in cirilske, in razloček ta kaže ne le pisavo, ampak tudi starost, ker nekteri glagoliški so najstarejši spomeniki jezika slovénkega.

I. Glagoliški spomeniki so na pr.: 1. Zographskoe Evangelie (Tetraevangelium Zographense, codex olim Zographensis nunc Petropolitanus, na svetlo dal Jagić). 2. Sbornikü Klocovü (Glagolita Clozianus, Kopitar i Miklošič). 3. Mariinskoe Četveroevangelie (Tetraevangelium Marianum, Jagić). 4. Izborno Evangelje Assemanovo ili Vatikansko (Evangelistarium Assemanianum sive Vaticanum, Rački, Črntić). 5. Ohridsko (Evangelium Ochridense, Grigorovič, Sreznjevskij). 6. Makedonskij listokü (Fragmentum Ephraemi Syri, Sreznjevskij). 7. Liturgija Sinajska (Molitvenikü ili Trébnikü Sinajskij, Euchologium et Psalterium Sinaiticum, Glagolski spomenik manastira Sinai brda, Geitler). — Cf. Abece-narium Bulgaricum; Fragmentum — Sreznjevskij; Fragmentum — C. de Tischendorf; Palimpsestum Bojanense. Vid. Chrestomathia J. Berčić etc.

II. Cirilski spomeniki so na pr.: 1. Savina Kniga (Evangeliorum liber presbyteri Sabbae, Sreznjevskij, Leskien, Jagić). 2. Supraslskij Sbornikü (Codex Suprasliensis, Miklošič). 3. Poučeniya Kyrilla Ierusalimskago (Catecheses Cyrilli Hierosolymitani, Fragmentum Chilandariense, Grigorovič, Sreznjevskij). 4. Otryvokü evangeliskihü čtenij Undoliskago (Evangeliorum libri fragmentum Mosquense, Sreznjevskij). 5. Otryvokü psaltyri Sluckoj (Psalmorum fragmentum Slucense). 6. Evangelie Novgorodskoe (Fragmentum). 7. Makedonskij listokü (Fragmentum prologi Joannis Exarchae Bulgar.). — Cf. Otryvokü evangeliskihü čtenij Kiprijanova (Evangeliorum libri fragmentum Petropolitanum) etc.

B) Neapanonski spomeniki se ločijo po narodih, kateri so staroslovenščino sprejeli v cerkveni jezik, v štiri razrede, in ti se zovejo: Bolgarski, Srbski, Hrvaški in Ruski. Jezik v vseh teh spomenikih je staroslovenski, a mnogotero spremenjen po živem ljudskem govoru. Spomeniki so torej:

I. Bolgarsko-slovenski. In ti so na pr.: 1. Psalterium Bolognese, pisan v Ohridi. 2. Apostol Slépcenskij, nekaj v Belgradu, nekaj v Odesi. 3. Evangelje Trnovsko, nekda last Mihanovičeva, sedaj Jugoslav. Akademije. 4. Paterik Mihanovičev, sedaj last-nina Miklošičeva. 5. Apostolus Strumicensis, imel v posesti Šafařík. 6. Nomokanon ali Kormčaja kniga, nekda last V. Štef. Karadžića, sedaj v Berlinu. — Teh spomenikov je mnogo. Cf. Palimpsestum Barberini. — Veliko spomenikov izvoda „Bolgarsko-sloven-

skega" je priobčil Sreznjevskij v knjigi: „Drevnie slavjanske pamjatniki jusavago pisima. Sanktpeterburgu 1868“.

II. Srbsko-slovenski so na pr.: Evangelie Athonsko, a monacho Simeone, iz XII. stoletja, Jagić. 2. Krmčaja t. j. Nomokanon, pisana v Ilovici, sedaj lastnina Jugoslav-Akademije. 3. Apostolus Šišatovacensis, po Dobrovskem apostolus Damiani, na svetlo dal Miklošič. 4. Evangelium Šišatovacense l. 1324 iz vira bolgarskega. 5. Psalter Branka Mladenovića. l. 1346 (cf. Starine IV, 29). 6. Evangelium, iz XV. veka, v Ljubljani, Kopitar. 7. Novi testament in psalter Bolonjskij, spisal Hvali (cf. Daničić Starine III). 8. Evangjelje Nikoljsko, sp. Hvali, priobčil Daničić. 9. Sbornikü poučeniya XIII. v. (Homiliarium) Mihanovičev, sedaj last Akad. v Zagrebu. — Spomenik 7. in 8. sta morebiti iz glagoliškega vira hrvaškega. Nahaja se teh spomenikov dokaj; mnogo jih je priobčil Daničić, Kukuljević itd. Najobširnejši Cvetnik spomenikov izvoda srbsko-slovenskega je izdal St. Novaković. Cf. Jagić „Priméri“; Vuk St. K. „Primjeri srpsko-slavenskoga jezika l. 1857“. Miklosich „Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii 1858“. —

III. Hrvaško-slovenski so na pr. nekteri v Šafaříkovih „Pamatky hlaholského pisemnictvi“; v Jagićevih „Priméri jezika hervatsko-slověnskoga“, kjer so vzgledi iz književnosti cerkvene in svétske, iz sv. pisma, listine glagolske in cirilske, zakoni, pripověti, lětopisi i drugi predmeti itd. V Berčičevi „Chrestomathia“ so glagoliški spomeniki izvoda hrvatsko-slovenskega po vseh stoletjih od IX. do XIX. (Textus biblici, vitae sanctorum, sermones, hymni, antiphonae etc.). Cf. Rad. jugoslav. Akademije, Jagić, Kukuljević (Monumenta hist. Slavov. merid. 1863), Arkiv, Književnik itd.

IV. Rusko-slovenski so na pr.: 1. Evangelie Ostromirovo v Novgorodu, Vostokov-Hanka. 2. Homilije Gregorja Naz., iz XI. veka (cf. Izvěstija imp. akad. nauk). 3. Evangelie Turovsko (Evangeliorum libri fragmentum Taurinum), iz XI. stoletja. 4. Antiochi pandectes (cf. Izvěstija). 5. Evgenievski listki tolkovoj psaltyri (Psalmorum fragmenta Eugeniana). 6. Sbornikü Svjatoslava l. 1073 (Codex Sviatoslai). 7. Moskovsko-Uspenskij Sbornikü, XII. veka (Codex Moscuensis ecclesiae B. M. V. assumptionis). — Cf. Chronica Nestoris 1860. Vita s. Methodii russico-slovenice 1870, Miklosich. — Poslěslovije evangelia Ostromirova, Mstislava, Jurjeva, Simeonova; obeh Izbornikov. Napisi. Listine itd. — Spomenikov izvoda rusko-slovenskega je v dobi novejši priobčenih jako veliko. Vid. J. Sreznjevskij: Drevnie pamjatniki russkago pisima i jazyka l. 1863 itd. (Altslov. Form. in Paradigm. 1874).

V. Česko-slovenski so na pr.: 1. Pražské zlomky hlaholské — Glagolitische Fragmente. Prag. 1857. Šafařík. — „Die Prager glagolitischen fragmente zeigen uns ein nach den lautgesetzen des Čechischen modificirtes pannonisches Slovenisch“ pravi Miklošič 1875. 2. Zlomky kyjevské (rimsko-katoliškega misala, priobčeni v Kijevu, doneseni iz Jeruzalema). Vydal J. Kolař v Čas. Čes. Mus. 1878 (cf. Grammatika jazyka starobulharského (staroslovenského). Sepsal Popelka — Vymazal. 1885). Vid. Památky hlaholského pisemnictví. 1853. Šafařík etc.

Nekaj teh in drugih spomenikov je oznanjenih že v Dobrovskega „Institutiones (Praefatio III—LXIV)“; v Miklošiča „Vergleichende Grammatik der Slav. Spr.“ in zlasti v „Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum“ (Compendia; Th. Buslaev: Istoričeskaja chrestomatija cerkovno-slavjanskago i drevne-russkago jazykov. Moskva. 1861. Izvěstija imperatorskoj akademii nauk. Sanktpeterburg. Opisane slavjanskich rukopisej moskovskoj sinodalnoj biblioteki; Gorskij, Novostrujev) etc.